

A' ROMAI TSASZARIÉS AP. KIRALYI FELSEG-
NEK KEGYELMES ENGEDELMÉVEL.

Indult BÉTSBÖL Pénteken 18. Februáriusban 1791.

*Elegyes approságok és szóról szóra ide tett
Tudósító Levelek.*

A' mi Felséges Urunk minden Felséges Vendé-
geivel edgyütt a' leg frissebb egészséges álla-
potban vagyon egélsz F. Udvarával. — Ezen hónap-
nak 12-dikén születése napja a' Korona alá követ-
kező Hertzegnek, a' midön a' 23 dik esztendőt sze-
rentsésen elérte, mivel 1768 ban jött vala ezen hód
alatt való Vi ágra. — Az Udvari Bálak, 's más
közönséges mulattságok rend kívül valók — de ná-
lunk még sem ujjságok — mivel majd minden-felé
igy vagynak. — A' Tár Bétsben olly nagy a' kül-
ső Városokban, hogy a' Kolosváriaknak is adhat-
nánk belölle — a' Duna tsendes, és az árviztől va-
ló félelmünk meg-szünt. — Egy Jan. 31-dikén költ

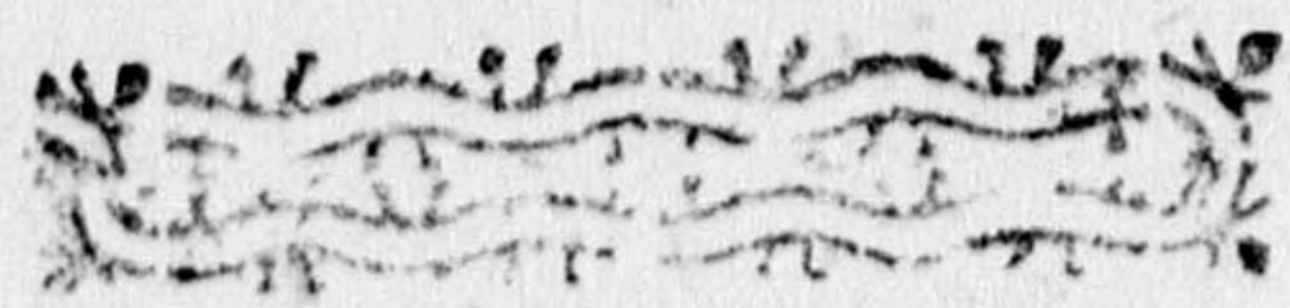
Felséges Rendelés által az ugy nevezett *Commercial Stempel*, az az: az áros portékákra ütni szokott petsét Aprilisnek végével meg szünik, és így a' Könyvekre nyomni szokott béjeg is egélszen el-töröltetik. — Gróf *Károly Josef Ur Kontzipistává* lett a' F. K. Helytartó Tanatson. — A' F. *Palatinus*, mint a' *Jászoknak és Kunoknak Oberstere*, Grófja és fő Birája, *Rákosi Boros Sándor Urat* maga *Palatinusi* fő Kapitányának, és *Komáromi Menyhárt Urat* másod Kapitányának válofztatta ezen Kerületekben, kik közül az első ezen Hivatalának viselésére, ezen hónapnak 9 diken hitét is le-tette *Posonyban* a' F. *Palatinus* kezére. — A' Ts. Királyi Fő - Strázsames-ter *Benkó Gáspár Ur*, és ennek a' F. Magyar Kan-
tzellárián szolgáló Testvérje *Benkó Josef Ur* ő Fel-ségétől, mind a' 2 nemem lévő Maradékjokra nézve Magyar Nemességgel ingyen meg-ajándékoztattak. — Mint egy 500-ra mégyen azoknak számok, kik a' mi Kegyelmes Fejünk II dik *Leopold* alatt meg-nemesítették; melyből láthatni, hogy mi a' Kegyelmes Atyánk olzlopa a' Nemességnek nem gyüölője. — Az ide alább iktatott Levél ugyan már tudva vagyon, és az egész Ország ábrázattya előtt történt dolgokat foglal magában; de hogy a' minket tudósító Lelket meg ne folytsuk, ide iktatjuk.

Posony 9. Febr. (szóról szóra; betüröl betüre.)
— „Nyóltzadik Februárj vétetődött fel utollyára a' Vallás dolga Országunk Gyülésében, olly vég-sel, hogy az ő Felsége, mint Ország kérésére lett *Compromissionális Biró* által, másodszor is nem tsak a' *Lintzi és Bétsi Pacificatiók* értelme szerint meg-ítéltetett, sőt már ő Felségétől Artikulusokban is fel-téttetett, *Protestánsok Vallása Szabadságairól* 's *Jussairól* való *Törvény inarticuláltasék*. “

Ez úttal is el-kövezték a' Papok, mind azt va-lamit magok és kevés számmal lévő mások Vallása gyüöltségébe hiv követői tehettek. *Boronkay Ur* majd más-fél óráig tartotta a' próba kövön az Or-szág Háza békelességes türesit, irásból mondott hosz-szas beszédével a' Király Sententziája helytelenségit,
a' R.

a' R. Catholica Vallás általa képzelt halálos sérelmeit, és azon Törvény kárhozatos következéseit sükeretlenül mutogatván, ezt követték *Szent-Iványi Misits* és *Priletzki* Urak, mint a' Magyar Clerus hiv Tanítványa. — — Mind ezekre rövideden felele Mélt. Tanácsos *Szirmay* Ur, jelentvén az Ország Rendjeinek ujjabban-is Vármegyéjétől vett *Instructioját*, melly szerint a' Vallás dolgába kiadott Királyi Resolutionnak ugy a' mint fekszik leendő *Inarticulatioját* kérte; ez után fel kele Gr *Battyáni Aloysius*, és tüzes de jól el készült Beszédébe a' Protestánsokon eddig történt méltatlanságot, 's különösen annak illetlenségét, hogy a' Clerus a' Királynak mint Commissionális Birónak, utolsó Sententiaját most felfegetni kívánnya, olly eleven színekkel 's hathatós szókkal festette, hogy az Ország Házának nagyobb része, ezen Orátzio véginn maga tettzésit, 's Orátor beszédibe való meg-edgyezésit nagy tapsolással jelentené — ezen tapsolás a' Clerust meg-sértvén, midön ezt közölök T. *Sóldai* Ur fel-szóval illetlennek állitaná, mint szemtelenül illetlenebb Ország Háza Tagjai maga viseletének Censora; Gróf *Szapáry* 's mások által keményen le-ülttetették. Ekkor a' lárma egy kevélsé megfünvén; fel kele a' *Judex Curiae*, és e' gyüölöséges és már annyiszor hányt 's vetett matériába ismét keresves kötelelségének tökéletesen eleget tett; mind ékesen szóllásával, mind fontos okokkal a' Vallás felett való vetélkedésekből olly sokszor származott Országunk szerentsétlenségeit mutogatván, 's az Diétát a' Király végső Sententiájába való tökéletes megállapodásra kérvén, melyre a' Personális is a' Státusok nevével declárálta, hogy az ő Felsége Resolutionját, ugy a' mint fekszik, minden változás nélkül Törvénynek bé veszi. Ugyan ezt nagy fel szóval sürgetvén Gr. *Forgáts*, Gr. *Haller*, Gr. *Eszterházy* Ferentz, Gr. *Viczay*, Gr. *Szapáry*, Gr. *Erdödy*, *Maytiny*, *Muslay*, *Luby* és *Horváth* Urak; látván a' Primás, hogy már egészen tzeljät el-nem érheti; bé-adá a' Clerus Protestatioját, melyhez a' Catholicus

cus Sæcularis Urak közzül is négyen vagy öten élő szóval magokat ragasztani kívánák. Itt ismét felkele az Ország Birája a' Clérusnak eleibe terjesztvén, hogy ezen Protestátiót leg-felleyebb is csak ugy lehet bé venni, hogy ha az Articulus Titulúsába ez tétetődik: *non obstante, et nullum unquam vigorem habitura Contradictione Cleri et non nullorum Catholicorum.* Ebbe megint nagy kiabálással a' Clérus ezen szót, *non nullorum* ezen szókkal *potioris Partis Catholicorum* akará erőszakosan fel-tseréltetni, de minthogy számok igen kevés vala, sok vetélkedés után Gróf Illyésházy a' *non nullorum* helyett maga ezen Expressiot *Partis alicujus* javasolta, melly is a' másik szó helyett fel vétetődött, és a' *Judex Curiae* által el-olvasatódván, 's az Itéllő-Mesternek által adódván az Ország Gyűlése, ez nap estvéli 5 óra tájján oázla széjjel. Valóba meg-jegyzésre méltó dolog, hogy az Ország ez napi Gyűlésébe, melybe a' Protestánsok magok Törvényes Jussaiban vissza tétetődtek, ezen igazságos ügyet magok a' *Romano Catholicus Sæcularis* Urak folytatták kezdetitől fogva végéig, és ez nap a' Protestánsok egyet vagy kettőt ki vévén, a' dologba semmit nem szoltottak. A' *Catholicus Sæcularis* Uraknak ezen virtuosa tselekedete, el-felejtette a' Protestánsokkal a' csak nem 200 esztendeig rajtok el-követett méltatlanságot, és az Hazafiak közt már valaha lejendő jó egyeségnek ez nap vetette-meg leg-jobb fundamentomát.

Egy hozzánk küldött valóságos — és szomorú történet. — „Jan. 29-dikén estve, egy Tömesvár és Lúgos között fekvő Szimerszeg nevü Oláh faluban, egy ott lakó Tamásli nevü Arendátornak, éppen akkor ütének 16 tolvaj Oláhok a' házára, midön egy *Württemberg* sergebéli fő Hadnagy Gróffal asztálhoz ültenek volna. Midön ezen 16 Gonosztévők egyszer'smind a' szobába bé léptenek volna, vévén az Arendátor észre a' dolgot, el-rikóltja magát, és mindketten a' szegen lévő pár pistolyhoz kívánnak vala nyúlni, de edgyik Oláh az Arendátort ugy üté föbe,
 hogy

hogy az azonnal a' földre borulván fél holtan, a' Hadnagyok óráját el-vevék, egy koss bundával bé takarván, bé-vivék a' más szobába, hól az Arendátor Felesége vala gyermekeivel edgyütt, és itt az Afzizonyt kényszeríték, hogy minden pénzét adná elé. E' szegény magán kívül lévén, minden pénzét által adá a' Tolvajoknak, kik minden szobákat fel-járván, minden fegyvereket és jobbatska házi készü-leteket el-prédálának. Midön már azon vólnának, hogy a' prédával edgyütt a' háztól el-induljanak, észre-vezik a' Tolvajok, hogy az Arendátor mo-zogna a' földön fél-halva; melyre nézve fel-vevék a' földről, és él-vivék magokkal egészen a' *Kepeteri* szélekig, hól nem vólt az elég, hogy meg-ölték, hanem száját mind a' két felől füléig hafítván, mel-jét fel-szakasztották, és azt puska porral töltvé-n meg, a' holt testet széjjel hányották, és ott hagy-ták. Már most a' szegény Afzizony 3 gyermekeivel edgyütt egy meg-vigasztalhatatlan Özvegy, és nem alkalmas arra, hogy a' Gazdaságot tovább folytas-sa. — Itt a' gyanú a' maga Jobbágyaira a' *Kepe-ti* Oláhokra vagyon, de még eddig a' Gonosztévők kézben nintsenek. — Mely szánakozásra méltó egy olyan Ország, hol illyen fene vadaktól is soha sem gyakaroltatott kegyetlen történeteket kelletik halla-nunk! — A' mi Hazánk kebelében fok Nemzetbé-li Jobbágyok és Paraszatok vagynak, mellyikről leal-lunk mi e'-féléket? tsak az Oláhokról; 's mi en-nek az oka? nem az én dolgom visgálni; de mint hogy engemet is ezen Haza földje szült, e' nevelt, ebben vagynak leg-nagyobb tapasztalásim; ide té-szem a' magam értelmem: — A' mi Hazánkbeli Parasztaink, Jobbágyaink és pallérozatlanabb Pol-gáraink, vagy Magyarok, vagy Szászok, Tótok, vagy Oláhok. A' Magyar, Szász, Tót Nemzet vagy *Katholikus*, vagy *Evangelikus*, vagy *Reformá-tus*. Ezeknek Papjai fel állanak a' Prédikáló-szék-be, és a' tudatlan népbe leg alább Istenhez való fé-lelmet, Felebaráttyokhoz való szeretetet öntenek; ezeket a' büntől irtoztatják, a' jószágos tselekedetek-re

re serkentik. Ezek bűneiket meggyonnyák, és egy szivet érzékenyítő intést és tanítást vésznek mind annyiszor; mely-szerint az ő gonosz indulatai az okos és tanult Papok által zabolán tartatnak, és soha ezekről ilyen emberi természet felett való történeteket nem hallunk. — Az Oláh Pap botoskorba, harisnyába és tzondrába jár, valamint a' többi Oláhok, csak arról lehet ötet esmerni, hogy hoszszabb a' Tzondrája, mint a' több Oláhnak. Minden tudamánya csak az olvasás egy Oláh Papnak, minden Keresztényi erköltse csak a' bőjt, mellyet egy Nemzet-is olly keményen nem tart, mint ő; úgy hogy: ezek a' fenn irt Gonosztévők nem irtóztanak ölni és prédálni; de még annyi prédának igéretével is arra őket senki rá nem tudná venni, hogy egy bőjt napon csak egy falat zsiroft-is megennének. A' Papjának, valamint a' Halgatójának nints mit egyék; mert a' dologra a' leg-restebbik Nemzet. A' Papnak és a' Halgatónak egy a' Tudománya, egy a' *Morálja* — azért edgyezve fogták a' gonoszság kötelét. Az Oláh Pap a' leg-nagyobb Tolvajnak bűneit is meg-botsáthatja fizetésért, azt hiszik — és valameddig az így lesz, addig az Oláh-is Oláh lesz. — Visgállya meg akár-ki Erdélyben a' született Magyar Jobbágyokat, ezerekkel birnak némelleyek, pedig egy a' tereh rajtok. Nézze-meg valaki a' Szászokat! többje van némelleyiknek mint az Urának — mi az oka? Keresztényi Isteni félelme, okos Papja, és munkás szorgalmatósága nagyon. —

Buda Jan. 11-dikén. — Tellyes öröme vala Nemzetünknek, midőn hallaná, hogy egy öszve állott *Magyar jádtzó Társaság*, a' közelebb le-folyt 1790-dik esztendőben Oktobernek 25-dik és 27-dik napjaiban, *Pest* és *Buda* Várofsait, a' játék-néző helyen, született nyelvünkön, éppen a' meg-elégedésig gyönyörködtette. Reménségünk vala, hogy ezen gyönyörüségünk továbbá-is szakadatlanul fog folytatni: de reménségünknek meg-tsökkenését, annál keservelebb illetődéssel emlithettyük már most,

men-

mennél bizonyosabban hirdethettyük azt, hogy ezen hasznos tziel előmenetelének nem egyéb, hanem némellyeknek pénzéhezése, és minden jó igyekezetnek méh teje, az a' leg-alatsonabb indulat, az irigység vetett gátot; mely annyival nemtelenebb alacsonyás, mennél illetlenebb egy jó Hazafinak, a' Királyi F. Parantsolatokkal, ily vakmerő bátorsággal ellenkezni. Az egész történet ennyiből áll, a' mint itt következik: — „Kegyelmesen rendelvén ő Felsége a' Magyar nyelvnek ki pallérozásán való szorgalmatofságot, arra birta ezen dolog némellyeknek indulattyokat, hogy magokat ölzve tsatolván, egy Komédiát jádtzó Magyar társaságot formálnának. Sok ifjak vállalkoztanak ezen tziel előmozdítása végett, rész-szerint tsak bizonytalan időre, rész-szerint pedig örökre, magok mellé vévén az Afzszonyi nemből is némellyeket. Ezen tziel, a' F. Királyi Helytartó Tanács-is, jóvá hagyása által, meg erősítette. Azt akarta ezen Társaság továbbá a' Pesti és Budai Német Játék-néző helyeknek Arendásaitól meg-nyerni, hogy ezek, az Arenda bizonyos részének meg-fizetéséért, azokon a' napokon, mellyeken a' Német jádtzók nem játszodnak, engednék-meg a' Magyar Társaságnak, a' nevezett Német Játék néző helyeken meg-jelenni. Noha ezen dolog iránt az all Arendás, *Pest* Várofsától és a' Vármegyétől is meg-intetett, tsak ugyan tudott annyi ki fogást keresni, melly által a' Magyar Társaság kívánságának ellene állott; melly miatt ez, már egy negyed rész esztendő alatt, máig-is kétséges várokozás alá vagynak rekesztetve. Még eddig ugyan ezen hazájok szolgálattyára magokat el szánt személlyek egész-szen el-nem tsüggettenek: szenvedik ugyan is a' szükséget, és az ezzel járó egyéb alkalmatlanságokat, egy nagyra született Ifjunak gazdálkodó segedelme által. Kárára, még pedig egy szélesen ki-terjedett Nemes Nemzetnek, örökös kárára fog lenni, ha ezen Társaság több hónapokig-is szenvedni kényszerítettvén, és végre a' nevezett ifju Moe-senástól is el-hagyattatván, szándékát egész-szen le-

tenni kéntelen lézen. Hát nintsenek-é Magyar moc-
 cenások többen egynél!! Nintsenek-é több olly Ma-
 gyar Méltóságaink!! kik Nemzeteknek elő-mentét
 sziveken viselvén, a' jó, hasznos, de érték nélkül
 való, segítségét kereső igyekezetet, értékekkel és ta-
 náttal segilleni kívánnák.

Nagy Bányáról 4. Febr. — A' mi Környékein-
 ken tapasztaltatott föld-indulás Kapnikon tartott leg-
 hosszalobban, hól egy hét alatt meg-nem szünt;
 ugy annyira, hogy már a' Bányász nap-számosok
 nem akarnak vala dolgozni, sőt a' magok házaik-
 nál sem akarnak vala maradni — de, minthogy itt
 a' házak alattsonak, és többnyire fából vagynak
 épülve, azokban semmi nevezetes kár nem esett,
 hanem egyedül a' nagy Templom szenvedett némely
 veszedelmeket, és éppen akkor hasadozának - meg
 ennek falai, midön a' templombéli áhittatóság tar-
 taték, mely alkalmatossággal a' jelen lévő nép nem
 kévélsé rettent vala - meg. — Itt az idő kellemetes
 tavaszi napokkal jár — a' térségekről el-ment a'
 hó, csak a' hegyeken láttzik még valami; de a'
 hó után esett viz miatt olly nagy a' fár, hogy sok
 helyeken járhatatlan.

*A' Dalmátziai, Horváth és Tót-országi S-tatusoktól
 bé-mutattatott kívánságoknak és terheknek sum-
 mája, az azokra adatott Fels. Királyi végezőssel
 edgyütt.*

1.) Minthogy a' Horváth-országi Vármegyék,
 1723-ban Magyar-országnak Constitutiója szerint el-
 rendelve még nem valának: ezekre tehát akkor a'
 Helytartó Tanátsnak foglalatossága az azon eszten-
 dőbéli 98-dik Artikulus szerint, ki nem terjedhetett.
 Minekutánna pedig d. e. *Mária Therésia*, tulajdon
 hatalma szerint, ezen Országnak egy különös Poli-
 ticum Consiliumot rendelt volna, 12 esztendei ta-
 tapasztalás meg-mutatta azt, hogy a' különös Dika-
 sterium szükségtelen volna; melly szerint a' b. e.
 Császárné, ugyan csak maga hatalmából, az ezen
 Ország-béli munkákat a' Királyi Helytartó Tanáts-
 hoz

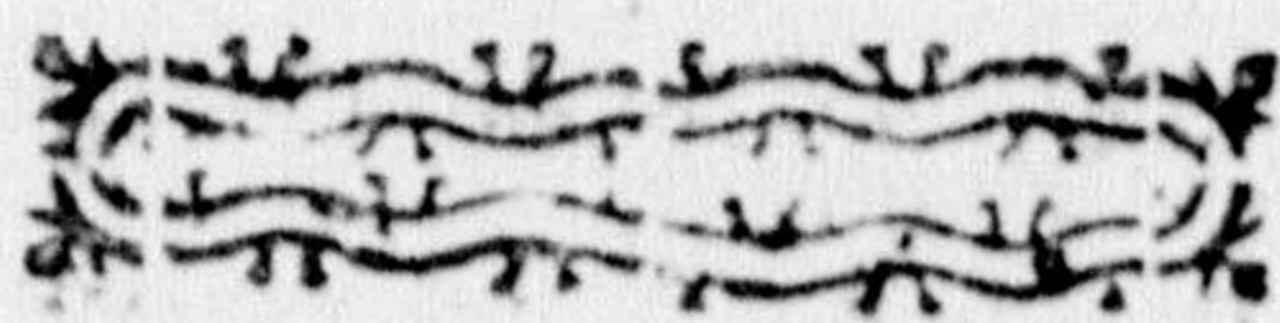
hoz ismét vissza vitte, az hol ezek mái napig folytattatnak. Tehát esedeznek a' nevezett Státusok, hogy ezen Vármegyék tovább is a' K. Nagy Dikasteriumnál maradjanak, és ennek Tanácsos 's alább való tagjai közzé, a' fent említett Országok fia is illendő számmal bevételessenek: a' *Bánnak*, az 1492-diki 42-dik Art. szerint, ülés mutattassék: az egész Ország szabadságait illető dolgok, ezentúl is közönseges gyűlésekben folytattassanak. — 2.) Horváth országnak adója, a' Magyar-országi szerint lévén rendelve, szükséges volna meg határozni, hogy Ország gyűlése nélkül azt nevelni ne lehessen, és Diétának alkalmatosságaival, a' Magyaroknak adójától elválva folytattassék. — 3.) *Tzeng* K. szabad Városotska, melly katonai Törvény alá vonatott, a' 1741-diki 56-dik Art. szerint, a' maga privilégiumjait ismét nyerje vissza: mellynek véghez vitelére katona és politikus Deputátusok rendeltessenek. — 4.) Igen jó lenne, ha annak emlékezete, hogy d. e. *Mária Therésia*, az ugy nevezett *Littoralét*, Horváth-országnak a' tenger felől fekvő részét, Magyarországgal öszve foglalta, Diétai Artikulus által hagyatnék fenn a' következő időkre. — 5.) Mint hogy a' kereskedés, szabadságon, a' katonaság pedig, erőltetett engedelmelességen van fundáltatva: tehát ugy tétzik, mintha Horváth-országnak *Littorale* név alatt esméretes része szükségesképpen kívánná, hogy a' *Josef Ország-úttya* egész zen, és az ezen út 's a' *Károly úttya* között lévő vidék, a' kereskedés előmeneteléért ismét politika igazgatás alá adattatnék. Tehát a' *Tzeng* Várososa iránt tétetendő Commissionnak, igen jó lenne, ennek el igazítása iránt is hatalmat adni. — 6.) Az ugy nevezett Várasdi Generálisságnak ismét a' politikai rend alá való vissza tétele iránt, a' Horváth Státusok kívánságára, már I ső *Leopold* a' maga 1703 diki Diplomájában ígéretet tett vólt: de az előtt, hogy ígéretét teljesithette volna, meghalálozott. A' Státusok az 1715 béli Diétán, ugyan ezen kívánságokat VI-dik *Károly* alatt, meg-ujjitották, midőn meg is határozatott,

tatott, hogy a' Várasdi Generálisság, a' politikai igazgatás alá vizsgálja tevődjék. De némely környül állások miatt, nem hogy bé töltetett volna ezen végzés, sőt még szélesítetett a' katonai vidék: mely szerint jónak itélnék a' Státusok, hogy az az iránt adatott Törvény, bizonyos Commisso által, ez úttal végre hajtatódnék. — 7.) Az iránt is egy Commissionnak kellene ki rendeltetni, hogy meg vizsgáltatnék, miként lehetne ezen határ-kerületeknek, a' Törvényre, gazdaságra, és politikára nézve, az Ország Törvényei és Constitutioja szerint igazgattatni. — 8.) A' Nemesek és a' szabad K. Várolok-nak polgárjai az 1719-diki 59-dik Art. szerint, minden vám-fizetéstől szabadok vólnának t. i. benn az Országban: de még-is ennek meg-fizetésére kényszerítettvén, szükséges lenne ezeknek ezen törvény ellen való fizetés aloll fel-szabadittatni. — 9.) Efedeznek a' Státusok az iránt is, hogy a' Bánnak hatalma, mely az 1729 diki 20-dik, és az 1741-diki 47-dik Art. által meg-határozva, és más rend-béli Inaugurale Diplomák által is meg erősítve vagyan, a' maga ereje szerint fenn-maradjon, és így az 1708-dik esztendő-béli Koronázást megelőző 11-dik Art. értelme szerint, valamint a' Károlyvári, ugy a' több Tót kerületeken való fő igazgatás is, a' Bánnak által adattassék, továbbá, hogy a' Bán ez után is, mint eleitől fogva vólt, ő Felsőge által, a' Státusoktól jóvaloltatott 4 tagok közül valóztassék, és az 5 ezer forintból álló rendes fizetése meg légyen, 's végre hogy ő, az 1750 ben nékie *Mária Theresiá*-tól adatott privilégiuma szerint, bé-rekesztve az Oberflájdinántságig, katonai Tiszteket nevezhesen.

Következnek az ezen punktumokra tétetett F. Feleletek: — 1.) Kegyelmesen jóvá hadja ő Felsőge, hogy ezen Országoknak Vármegyéi, politikai igazgatásaikra nézve, továbbá is a' K. Helytartó Tanátstól fügjenek, az hol ezen Országoknak tagjai illendő számmal Tiszteknék fel-vétehsenek, a' Bánnak, midőn ezen Dikasteriumnál meg-jelenhet, illendő üles és voks engedtsék, és hogy végre az

Ország.

Országot illető szabadság-béli foglalatosságok, Királyi engedelem mellett, közönséges Diétán végeztessenek el. — 2.) A' másodikat is helyben hagyja ő Felsége, és hogy az 1715-dik esztendőbeli 8-dik Artikulusnak ereje, Horvath-orzágra is ki-terjedjen. — A' mi illeti a' 3-dik és 5-dik punktumokat, a' *Tzeng Váro*ssa és a' *Josef* úttya iránt, elegyes Commissio fog, a' katonák és a' politikusok közzül rendeltetni; további igazítása pedig ezen dolognak, a' jövő Diétára halasztatik. — 4.) A' negyediket is helyben hagyja ő Felsége, azon kívül; hogy *Bukhari Vára*, mint szabad ki-kötő helylyü és kereskedő Város, meg-fog a' maga privilégiumjaival maradni. — 6.) A' Várasdi Generáliság iránt, elegyes Commissiot fog rendelni ő Felsége, mely által minden dolgok felölli tudósittást kíván magának tétetni. — 7.) Hogy a' határ-kerületek, a' törvény, gazdaság, és politikára nézve, a' haza Constitutioja szerint igazgattathassanak, az most meg nem eshetik, az lévén a' tziel, hogy minden törvényes értetlenségek és perlekedések el-kerültethessenek, azon kívül, hogy szükséges az-is, hogy az Orzágnak egyéb körülállásai-is, tekintetbe vétessenek. — 8.) A' 8-dik punktum iránt, tudósittatni kíván ő Felsége, a' katonai Státus által, és az szerint fogja tenni rendelkezéseit, a' mint a' Törvények fogják kívánni. — 9.) A' mi a' *Bán* hatalmának meg-erősítését illeti, meg marad ő Felsége azon határozás mellett, melly 1790-ben Sept. 21-dikén adatott ki, úgy a' nélkül, hogy a' Státusoknak a' magok javasolásokat meg-tenni: a' fizetése a' mellett marad, la' mint vólt eddig: a' mi azt illi, hogy a' *Bán* Tiszteket nevezhessen egész az Oberflájtinántságig, ez iránt bé kívánnya ő Felsége maga elejébe a' tzitáltatott Diplomát, 's a' szerint fogja rendelkezését tenni, a' mint jónak itélendi. Azon kívánságára pedig a' Státusoknak, hogy a' Károlyvári és a' Tót széleknek fő kormányozása, a' *Bánnak* hatalma alá adassék, réa nem álhat ő Felsége azért, rész-szerint; mivel az elő hozatott Törvényeknek szereztetésétől fogva,

fogva, mind az határookra, mind pedig az Ország-
nak oltalmazására nézve, az idő béli környülállá-
sok egészen meg változtanak; rész szerint pedig a-
zért, mivel a' Bánnak foglalatofságai egyebek vol-
nának, és olly szélesen ki-terjedett határokat, mos-
tani hivatalának tulajdonsága szerint nem igazgat-
hatna. —

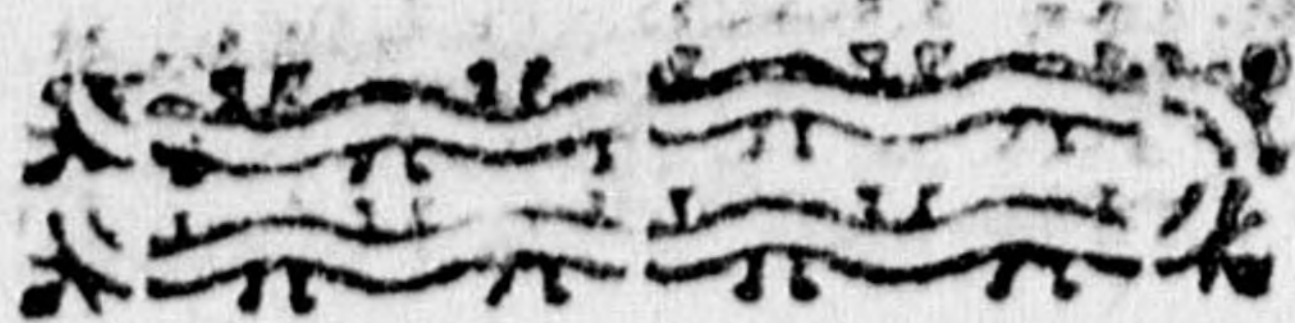
Kis Oláh-ország 3. Febr. — Hogy itten a' Tsá-
szár pénze, a' paraszt embernek Török pénz szám
szerint ugy adatik ugyan a' mint nagyobbított.
p. o. 1 Koronás tallér 2 Ligben és félben, a' mi
pénzünkkel pedig 2 Rfr. 16 krba, de a' paraszt em-
bertől a' portio szedő Boérok, Csákójok, egy koro-
nás tallért csak 2 Ligban, egy $\frac{1}{2}$ tallért 1 Ligban
2 Márjásost csak $\frac{1}{2}$ forintban, egy húzást csak 18
krban, egy márjást 15, egy 10 krajtzárost 9, egy
petákat pedig 6 krban vesznek-el, mely nagy keres-
kedés csak ez is minden darab pénzen ennyit nyer-
ni: de mely nagy vakmerő bátorság ő Felsége pén-
zit így le-vernii, meg kisebbíteni. A' szegény pa-
raszt emberek látván illy nagy károsodásokat a'
Császár pénziben, kívánták az igazságok mellett ki-
keresni, hogy miért veszik többen hijánossággal a'
Tsászár pénzt az adóban; nekik pedig maga válo-
ra szerint adják; mely szerint már mi sem tudunk
vala a' Tsászár pénzt annyiban fel-váltatni a' pa-
rasztok közt, a' mennyiben a' pénz-verő házból és
Kir. Cassából költ. Hogy pedig a' szegény parasz-
tok pénzbéli károsodásokat kezdték keresni. Azért
most már lokan fogságban tétettek, mi lesz belőle
nem tudom; elég az, hogy itt meg-mérik kisebbi-
teni a' Tsászár pénzt, nem hadják ugy járni min-
denkor, a' mint a' Királyi Kamarából költ. Ez ám
az igaz hamis pénz verés. Most már azok a' Csá-
kójok, a' kik illy meg kisebbítéssel szedték fel a'
pénzt a' szegény parasztoktól, keresik a' szegény
parasztokat, és költséget, fáradságot kívánnak;
ilyen az Oláh országi. — — — Itten Nyár va-
gyon — nem tudom ottan,

NB. H. *Potemkin* egynéhány ezerevel magával igérkezett, hogy a' *Szisztovi* Congressusban maga is személyesen meg-fog jelenni, de nem hiszem hogy oda várják. Az Anglus Kurir Szisztovból 31-dik Jan. itten mene Ráts felé kerefztül, és azt mondja hogy nem úgy megy a' dolog a' mint ők akarták.

Elegyes approxógok. — Némely Levelek azt akarják velünk el-hitetni, hogy a' *Mulzka* Tsálszárné a' jövő Septemberben Bétsbe fogna jöni, és a' jövő egész telet *Pisában* a' feredőben fogná el-tölteni. — Spanyol-országban tsak alig, hogy egy belső tűz nem támadott. A' pénznek szük vólta miatt, itti az adót akarják vala nagyobbítani, melyre a' nép fel-zendülvén, némelly Tartományokban már füsteleg vala az alattomban égő tűz, melyet fokoknak fogságával, halálával és számkivettetésével óltának-ki, és azzal, hogy az adó nem nagyobbítatik. — A' *Szisztovban* lévő békelesség Tanátstsáról, a' *Mulzkának* a' *Portával* való hadjáról, a' *Pruszszus* más közbenjárók mozgásáról annyit beszél a' *Betsi* Publikum, hogy már semmit sem lehetünk felelőle; mivel ellenkezők a' hírek — mi pedig azt is tartjuk, hogy itt még a' meghatározott igazság titok; azért erről máskor — A' *Horváth-orzági* széleken egy 5000 házokból álló Város, u. m. a' *Bosniai* fő Kormányozónak lakó helye egészen hammuvá lett — annak a' háznak lakósi, hol legelőbb tűz támodott, mind a' tűzbe hanyottak a' néptől. — Egész *Pruszszia* fegyvert zörget — mire mehet — ez után haljuk.

Ugy értyük Bétsben, hogy ő Felsége kegyelmes rendeléseket tett, mely szerint az alsó Vármegyékben és a' széleken lévő zabot, szénát 's egyéb elégségre szolgáló dolgokat hietve hordatják a' felsőbb nyomoruságban és éhségben lévő Vármegyékbe, és a' szükölködő népnek ki-olztatik költsön fejébe, hogy midőn az ilyen néki bőven ad, fizesse-meg, ugyan azzal a' mit kapott. — A' F. Ts. K. Pénzházban Bétsben tolvajság esett — 34-ezer forint ár-

ra Bankó-tzédulát loptanak-el — ezt idegen nem lopta — ő Felsége el-végzette, a' mint mondatik, hogy ha valaki hamis Bankó tzédulát talált bé-váltani, a' már künn járók közzül, vigye az azt bé váltó Hivatalhoz, és ki-fizetik, hogy azok izaggattalsanak el.

Tudománybéli dolgok.

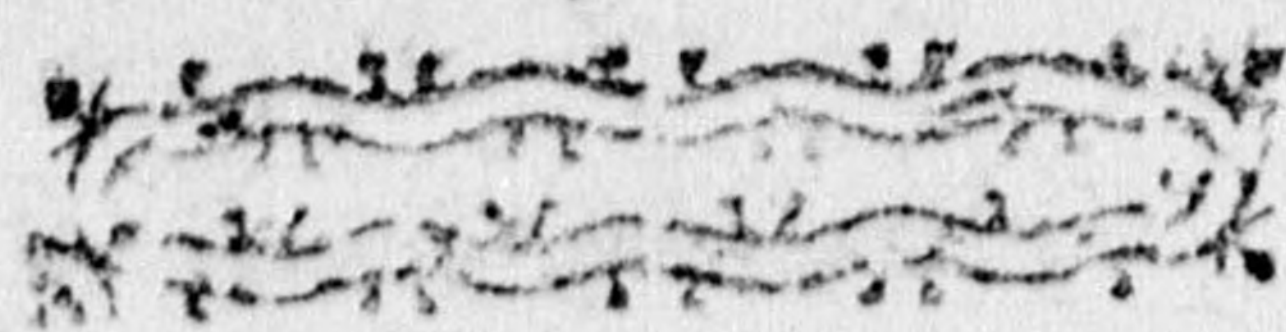
Ketskemét 6. Febr. — „ A' Természet Historiájának azon első darabja, melly tanit az Asványokról, (Regnum minerale) és a' mellyekről való tudósítást még tavaly ki-botsátottuk, de a' mellynek ki-nyomtatása a' Typografus hibája miatt mind ez ideig el-maradott, már mindjárt el készül Magyar nyelven. Ha azért valakinek tétzeni fog, méltos talson magát jelenteni az akkor meg-nevezett elő-fizetést bé vevő Uraknál, akár nállam Ketskeméten. A' közelébb lévő Urak minden bizonnyal várhatják kezeikhez a' munkát Gergely nap tájékán, a' távolabb valók pedig *Josef* napi Pesti Vásár után. Ha ezen munka Nemzetem előtt kedvet találánd, a' nállam már munkába lévő második darabjával-is a' Természet Világának, mely tanit a' növötényekről (Regno vegetabili) rövid időn ugyan Magyar nyelven fogok szolgálni. Minthogy pedig a' Könyvnyomtató valamint a' munkába lévő első darabért, ugy ezért-is előre kívánnya a' fizetésnek felét; ezen az okon, kérettetnek az előre való fizetést bé vevő Urak, hogy az első darabért lejendő elő-fizetést mentől elébb méltóztalsanak hozzám Ketskemétre el-küldeni, hogy a' második darabnak a' nyomtatása annál sietősebben mehessen véghez. Az most munkába lévő első darab a' nyomtatványba minden bizonnyal fel-megy másfél annyira, mint a' tudósításkor reménylettem, következés képpen sokkal többet kell érette fizetnem; az árrát mindazonáltal 51 kr. nál fellyebb nem emelem; ugy gondolkozván;

ván, hogy az elő-fizetést bé-vevő Urak, annál többnek eladásába méltóztatnak munkások lenni, hogy kárt ne vallyak. — *Zay Sámuel O. Doktor.*

Erdélyben Háromszéknek rendes Fisceussa, a Természet titkait vizsgáló ugy nevezett *Leopold* tudós Társaságának Tagja Doktor *Langé Márton* Ur, az Erdélyben olly fok izben; és némely részeiben tsak nem szüntelen uralkodó Marha dög orvaslásáról adott-ki mostanában egy igen halznos munkatskát Németül Szebenben a *Hochmáister* Ur betüvel. Az e'-féle Könyvekre Hazánkban igen nagy szükség vagyon; de bár Magyarul is kijöne; hogy a' Németül nem tudók is olvashatnák. — Az ifju *Gréfer-nél* Bétsben jó most ki elő fizetésre egy Könyvetske; melyben a' Ts. Királyi Regementek, azoknak felállásoktól fogva a' mostani ideig mind meg-lélznek. Minden tsatak; Vár-vételek; és valami tsak a' mi Táborunknak historiát illeti, mind benne fog lenni és még tsak az ez-elött 100 ezrtendővel *reducáltott* Sergek-is fel-vagynak jegyezve. Egy illyen Könyv-is előttünk nagyon szükséges.

Liptó 1. Jan. — (*Szóról szóra.*) — Szem látómást tapasztalni már itt a' Magyar Nyelvnek béplántált tsirájit; és bimbójit. Öröm, és gyönyörűség hallani, mely buzgósággal, és elő menetellel tsatsognak már Magyarul a' Tót Tanítványok. Nem hasztalan kértek ide a' N. Liptó Vármegyei küldött Urak a' Pesti Semináriumból egy Német nevű, de nevezetes Nevendék Papot az ő Német nevű Tót Városokban. Itten t. i. *Rosenbergában* ő Felsége költségén roppant ujj Oskolák a' N. *Hávor* Ur, és *Visnyei* Ur gondos fáradozása által fenékkötől fogva gyönyörűen fel-állítottak, és már az ideén az ide gyült környékező Vármegyékből; sőt még Lengyelországból-is való. Ifjuság a' P. *Marsovszky* Direktor által ezen ujj Oskolákban pompáson (a' P. *Gerálovits Rhetorices* Professzor által tartatott jeles beszéde után) bé-vezették: És már is olly nagy elő menetellel kezdi az ifjuság a' többi szelid Tudományok

nyok mellett a' Magyar nyelvet-is űzni, és gyakorolni, hogy rövid időn Magyarúl fogják az ő Tudományokat, és Deákúl tanulni, a' mint-is már egynéhányon az Hónapi vizsgáltságokban Magyarúl feleltek, Köz-belzédet, és Közöntéfelet mondtak: úgy mint *Madatsányi*, *Szent-Iványi*, *Rakovszky*, *Detrich*'s m. Ugyan ezen tzelra nézve a' T. *Madatsányi* Ferentz Ur jártattya ezen Ujságokat maga költségén az Oskolák részire. Bár így tselekednének minden Vármegyékben és Oskolákban egynéhány jó Metzénások, az Ifjuság könnyebbségére!! — Bóldog Isten! ha tsak 10 esztendővel kezdettük volna ez előtt! — de most se késő — *fat cito si fat bene.*

Mennyire ment légyen *Párisban* a' nyomtatás szabadsága, meg tettzik ez a' többek között abból is, hogy az egész Városban közönségesen árúlják ezen tzimü Könyvet: *Les crimes des Rois de France, depuis Clovis, jusqu'a Louis XVI, par Mr de la Vicomterie.* (*Frantzia Ország' Királyaainak vétkei, Clodoveustól fogva, XVI. Lajosig. De la Vicomterie Ur által.*) A' Szerző, még *IV. Henriket* sem hagyja szárazon. — Bizonnyal nagy tárgyává fogta tehát venni, a' mostani Király előtt uralkodott *Fjedelmet, XV. Lajost*, a' kire már 1771 dikben-is következendő értelmü versek jöttek-ki *Párisban*: — *Diána*, *Bachus*, és *Vénus*, meg-röviditik a' te élted folyását; küld-el, még idő van reá, magadtól azt a' Szemtelent (*Barry* Grófnét), a' ki gyilkosa a' te betsületednek; haggy fel a' te illetlen szerelmeddel. Te, nem egyéb vagy, hanem egy gyáva *Tyrannus*; egy erötelen machina, 's *Barry*' szolgája.